

म. ग्रं. सं. ठाणे

विषय

साहित्य

सं. क्र.

१९८१

१९६५

स्तु
री
मृ
ग !

REFBK-0014825

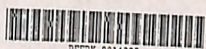
REFBK-0014825

नारायण रा. पेडणेकर

मराठी ग्रंथ संग्रहालय, ठाणे. स्थळप्रत
अनुक्रम ७००६९ वि: ११०५
क्रमांक १६६९ नोंद वि: २८११५५

कस्तुरी-मृग

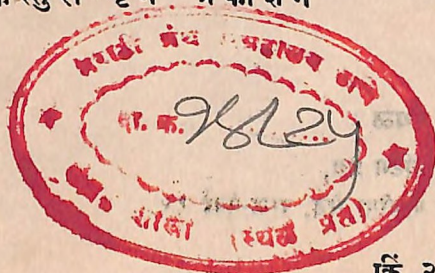
नारायण रा. पेडणेकर

REFBK-0014825

REFBK-0014825

कस्तुरी-मृग प्रकाशन

किं. २ रुपये

सर्वे हक स्वधीन : नारायण रा. पेडणेकर

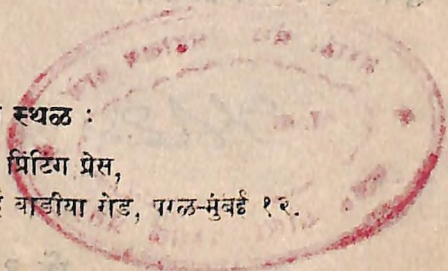
अनु-प्रिहक

मुद्रक-प्रकाशक :

नारायण रा. पेडणेकर,
कस्तुरी-मृग प्रकाशन,
१२, इसाक महंमद चाळ,
भवानी शंकर रोड, दादर, मुंबई २८.

मुद्रण स्थळ :

प्रगति प्रिंटिंग प्रेस,
जेरबाई बाडीया रोड, पाल-मुंबई १२.

तीर्थरूप मौ. आईस

कस्तुरीमृग !

कस्तुरीचा मृग स्वतःभोंवतीं घुमाय्चा
तेव्हां सारा पुरुषार्थ सार्थ असाय्चा !

प्रलोभन् नव्हतं तेव्हां सुवर्णाच्या मृगाचं
पोटांत नाहीं भूक पण चांदणं होत भूलीचं
मनाच्या प्रत्यंचेला असा कांहीं ताण होता
पोटांत धग्धगतां भूक भली अचूकवेधी बाण होता.
चांदण होतं भूलीचं पिसंच ठाकतं मनांत
बळापिळाचा दंड न्याहाळतां रातींत मुडदे सिव्ह सात !

झन्याझन्यांत साखर असाय्ची

चाखल्या वेळींत कैफ असाय्चा

लाजेला लाज असाय्ची

धरतीची बाज असाय्ची

रानफुलं साज साजाय्ची

तुड्डं स्तनांत हांक देणारा ईश वसाय्चा
कस्तुरीचा मृग स्वतःभोंवतीं घुमाय्चा !

मी माझ्या गुहेंमध्ये चूर असाय्चों

अनंताची हांक येतां दूर असाय्चों

अनंत धारांनीं अनंत खालीं वरसतांनां

अनंत तें त्रिजलीच्या गर्जनांत गरजतांनां
 अशीच एक लखलखती वीज चमकते
 लखलखीत गौरांगी मूर्त उजळते !

अनंताचें भान हरपतें

अनंत तें तिथेंच स्थिरतें

कोण कुठून आलिस कां ?

चांदणेच ल्यालिस कां ?

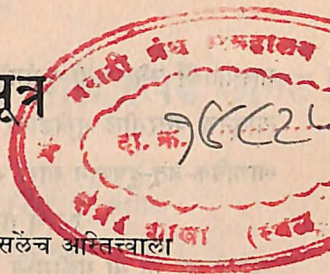
चांदणेच न्हालिस कां ?

तुडूंच स्तनांत हांक देणारा ईश वसायूचा

कस्तुरीचा मृग स्वतःभांवतीं घुमायूचा !

पूर्वसूत्र

हें पूर्वसूत्र खंडित झालें तर

जगांत उरणार नाही अस्तित्त्व कसलेंच अस्तित्त्वाला

या पूर्वसूत्राशींच निगडीत झाला आहे परमेश्वराचा श्वासनिःश्वास

परमेश्वराच्या त्या निश्चसनालाच येईल बाधा

पूर्वसूत्रासाठी तरी ही “ भांडवली सांधी ” साधा रे साधा !

आम्हीं इथें काहींतरी युगेंयुगें जोपासलेलें आहे

हा वीर्यगंध युगांचा मिंधा आहे

ह्या मिंधेपणासाठी तरी तृप्तपणें पाहूं दे मला

माझ्या × × × × वरील रसरसलेला तांबूसपणा

अरे ! इथूनच तर माझ्या अस्तित्त्वाचे

सहस्रकिरण दशदिशांचा ग्रास करीत निघाले आहेत.

श्वासांना जाणवतेंय तें ओझें नाही

उचललेंय तें पावलाचे वजन नाही

पाह्यलाय् पाहतोय् तो प्रकाश नाही

विलसताहेत ते रंग नाहीत

मी अंधाराशींच सौदा केलाय् उजेडाला जन्म द्यायला !

माझ्या तांबूस × × × प्रचंडचंड-परिमार्णां अणुकिरणाची आवर्तने

विश्वव्यापून उरण्यासाठी निघालेली आहेत.

इथेंच तर खरें अस्तित्त्वाचें अस्तित्त्वाला आव्हान आहे

इथेंच तर खरा जीवन-मरणाला अर्थ नाही

माझ्यांतला 'मी' असा दुभंग होतां नये
 त्यांतूनच पसरतील भूखंडावर आणविक-जंतू-दूषणं
 आणविक-जंतू-दुष्णानें सारा भूखंड जाळीन् म्हणतोय मी—
 त्याच तर एका पूर्वसूत्रासाठी !

म्हणून तर मी या गल्लीमध्ये उभा आहे
 माझ्या हातांतील सुर्याचें पातें नग्न आहे
 गळींत भरून राहिला आहे तो माझाच आवाज
 'आवाज द्या !' 'माझ्या सुर्याच्या पात्यावर मुडदे व्हा !'
 'अजून आव्हान स्विकारलें नसशील तर —

तुझ्या वहिणीची × × म्हणतो !'

मी थांबणार नाहीं, मुडदा होईन—

पूर्वसूत्राच्या आदेशानें !

हो. खरंच—आतां प्राजक्त टपटपू लागलेला आहे

प्राजक्तदेठांच्या तांबड्या राशी तुझे-माझे श्वास सोसून

गळल्या आहेत.

आतां रडूं नकोस ग. ही प्रणय-रात्र युगांपूर्वीच सुरू

झाली होती. रात्र कधीं सरतें तें कळत नाहीं

ह्या शुक्रप्रकाशांत आतां तुझ्या वेणीचा पीळ मला पुन्हः घालूं दे !

हे प्राजक्ताचें निर्माल्य देवाचें तुझ्या वेणींत खोवायला सांगू नकोस
 तुझाही गर्भ त्या उगवत्या सूर्यासारखा तांबूस असेल, तेजस्वी असेल !

आशिर्वाद आहे हा माझा आशिर्वाद.

मी ! मी ! मी आणि एक पूर्वसूत्र !

घणाघातांच्या श्वासांचें झालें रूपडें लागट !

घणाघातांच्या श्वासांचें झालें रूपडें लागट
जळणाऱ्या डोळा दिसे माझें भयाण सांवट !

सांवटल्या भयाणांत एक आर्तशी आरोळी
तरीं कवेंत कांपते निळ्या डोळ्यांची भावली !

सांवटल्या भयाणाचें भय भिनत राहणारें
सांवरल्या आभाळाचे डोळे निखळ वाहणारे !

झाल्या भयाच्या अंधारा येतें श्वापद शरण
माझा श्वापदाचा ऊर झाला विदीर्ण विदीर्ण !

घणाघातांच्या श्वासांनीं आतां थोडेसें थांबावें
निळ्या भावलीच्या माथां हातहळवे फिरावे !

कविता लिहायला !

वितभर अस्तित्त्व, मूठभर प्राण, हवा एक कागद
आठवणीतलें काजळ पुरेंसें आहे कविता लिहायला !

ओठ उसने दे त्यांतील शब्द टिपायला,
डोळा उघडा ठेव त्यांतला पक्षी टिपायला,
ऊर मोकळा ठेव सताविल् कोणी लपायला,
कविता मी लिहीतांना एकटीच ऐस आहेस तशी —
स्वतःशींच हंसायला !

तूं स्वतःशींच हंस एकटी एकटी-असूं दे एकटाच स्वतःशीं पक्षी
तूं स्वतःशींच चाळव निमिष-त्यांत मावेल अवघे आकाश अधाशी
तूं स्वतःशींच पहा ठिक्कतांना-आतांच मी टिपलाय पक्षी !
आतांच मी पक्षी टिपला, आतांच टिपला डोळा; पुरता मी कोसळलेला
आठवणीतलें काजळ पुरेंसें आहे कविता लिहायला !

दिठी नसलेल्या घनांधकारी !

दिठि नसलेल्या घनांधकारीं अज्ञाताचा हात हातिं ये
स्तन-स्पर्शाने शरिर शहारे अज्ञाताचा स्तन हातीं ये !

दिठि नसलेल्या घनांधकारीं नागफणीचें पाप बहरतें
पापांचा ब्रगिचा झालेला चोळगांठिचें दुःख दंशितें !

चोळगांठिची फुलें अबोली अंगभान वाचा अडखळते
अंधारासह उल्का गळली अज्ञाताचें बळ भोंवळतें !

आज अनावर अज्ञाताला नेणिवेंतला आंवरतो मी

प्रेताच्या जळत्या धमनींतील व्यथित उपाधि सांवरतो मी !

आज नवी नश्वरता ती !

आज नवि नश्वरता ती याचिली मी कुणाहून
क्षण पतनाचा सांवरतो ना, आंसु आला उनावून !

तद्रेचें ये वलय नभाला क्षणिं ह्या एका जाय विरुन
तृषार्त ज्यास्तव श्वास क्षारतां दूधच गेलें दहिंवंडून
थांत्र म्हणालें अगतिकतेला जो कोंडियला श्वास म्हणून
श्वासच तो चळला चळणारा गेलों मी माझाच जळून !

देहीं तंद्रा कणाकणाला, देह कणकर्णा ईश्वर होता
चिरंतनाची हांक ईश्वरा, कणकण पुलकित सुस्वर होता
सृजनाती वेदना सांकळुन पापणीस ये शोषशुष्कता
न जीं लागणें नखें लाविलीं हळवी रे ती उकल पिसाटा !

आज नवि नश्वरता ती याचिली मी कुणाहून
क्षण पतनाचा सांवरतो ना, आंसु आला उनावून !

तुटला आईच्या ओंजळीमधून !

तुटला आईच्या ओंजळीमधून	निघाला दिशांना बेभान होऊन
नागव्या पावलां शरमिंधी माती	राहिला अखेर मातीचा होऊन !
भीकेआधीं नखीं माती उकरिली	लथेने फोडिला मातीचाच ऊर
लाथ हाणियेली ठायीं ज्या मातीच्या	तिथें खेळविले नाण्यांचे निझर !
मातीमध्ये कधीं लावियेलें रोप	मार्तीत खुशाल पुरियेले पाप
मार्तीत पावलें चालतां जाळतो	कुण्याशा रांडेचा ओला पुष्पशाप !
चालतां चालला उघडा वाघडा	बोलतां बोलला शब्दही नागडा
अंधाराला होती अशी दहशत	कांतरित वारा निघे नागफडा !
कधीं फुगलेला मस्त असा ऊर	कधीं चघळला मस्त असा विडा
सहज टाकली पीक तीमधून	थवा पांखरांचा उठे फडफडां !
त्राणांचीं पावलें प्राणांनां बोलती	राहिलें पाहिजे मार्तीशी ईमान
गळलीं पावलें उभां चालणारीं	मार्तीतच आणि लवंडली मान !
मोहल्ल्यांत होत्या अशा कैक खाटा	खाटे खाटे होतें पोरकें कारटें
इथें याची गस्त जागती रे आहे	कुणी कसें जावें पोरक्यांच्या वाटे !
इथें या अंधारीं आहे एक खाट	खाटेची सावली अजूनही ताठ
दास्या नाहीं दिली मागूनिया भीक	आणि आलें तुझ्या भय पाठोपाठ !

मृग बावरा !

सुटला सुसाटतं मृग बावरा
 उसळल्या मदधुंदशा गंधलाटा
 उठला अनोखा अंगांगि साद
 हुलकावणीच्या तममूढ वाटा !

वेणाकळा लागल्या जीवघेण्या
 डोळ्यांत आले सांठून प्राण
 अंगासभवतीं घुमतात झाडें
 झाडांतूनि त्या उठतेय आण !

झाडांत जळती डोळे निखारे
 घ्यावा गिळावा अवघा निखारा
 रे थांब आतां चुकलें दयाळा,
 रे ऐक हा आर्जवांचा पुकारा !

मी कस्तुरीचा मृग मुग्ध वेडा
 ठाऊक ना मज माझेंपण
 निरगांठीचें दुःख शोधीत आहे
 अंगांतलें बघ सरतेंय त्राण !

व्हावीत आतां स्थिरस्तब्ध झाडें
 उठुं देत झाडांतुनि काजवा
 वेड्या मृगाने चिंबून यावें
 पुकारा नभीं जळकळेचा हवा !

म्हणूं नकोस हात रिता !

म्हणुं नकोस हात रिता हें तर ओंजळभर चांदणें
 एकलेपणांत जळति व्यथा हें तर गळा दाटलें गाणें !
 दाटुनि गळा तुझा आला स्फटिक तो बरसातित न्हाला
 दाटलें माथ्यामधिं कादुर शुभ्रहिम प्राजक्तच बहरला !
 शुभ्रहिम प्राजक्ताच्या तळां घातला गळ्यामधें ग गळा
 शुभ्रहिम स्तनीं तुझ्या सांचली, चाखली हळवी साखरकळा !
 हळव्या मांडीवर स्थिरला माझा माथा भरलेला
 माथा मांडीवर होता पांघरूनि मांडीवरला लळा !
 हळवी दुभंगली मांडी हळवा दुभंगला तो लळा
 भरला रिता न हो माथा माझा आज दाटला गळा !
 म्हणशिल आतां हात रिता हें तर ओंजळभर चांदणें
 एकलेपणांत जळति व्यथा हें तर गळा दाटलें गाणें !

मराठी ग्रंथ संग्रहालय, ठाणे. स्थळमात.

धनुक्रम ४००६९ वि: ५१०५

क्रमांक १६२१ नों वि: २०१५६५

आता सारेच तुम्हीं तुटून पडा !

आम्हीं या जर्गी अस्तित्त्वीं आहों याचीही थोडी दखल घ्या
 तुम्हीं गजब्रजून निघालां आहांत ते तसेच निघा
 'घोका' आमच्यापासून नाहीच तुम्हांला
 तुम्हींच सरलायूत आमच्या अंगाहून
 माथ्यांत भरलेल्या चांदण्यांत आम्ही मद्दगूल आहोंत
 सारीं सारखीं फुलेंच कोसळताहेत अंगफुलल्या वृक्षाहून
 आम्हीं गंधानं कांदलों आहोंत; आम्हांला नुरलेयत श्वास
 इथं 'धुम्रपानाला बंदी नाही'—

तुम्हींच थोडे वळवतां येणारे सुखडे तुमचे वळवून घ्या !
 तुम्हीं म्हणाल तर अंगें तुम्हांला आंखडतां येतात
 तुम्ही म्हणाल तर अंगें तुम्हांला जोखडतां येतात
 आज तसे गात्रक्षीण नसलों तरी गात्रहीन आहोंत
 आज आम्हीं आहोंत तसे तल फेसारखे,
 तुम्हीं सोडतांय त्या 'वलयाकार स्वयंगत' धूरासारखे
 तुम्हांला धूरानं माखायचंय आकाश. खुशाल माखा
 आम्हीं म्हणतोय आतांच उजाडतंय. आम्ही पहातोय सूर्य उजळता !

आतांच उजाडतंय, सूर्य पाहून मी निद्रीस्त होईन
 अनिमीष जागरणाच्या नीख रातींतून ती उठून गेलीय
 मला माझी मिठी वाटतेय सैल नि क्षिणांग फुलें अंग क्षिणवताहेत
 पांखरं किलत्रिलतील पण गंध सतावणार नाहीत
 आतां सारेच तुम्ही तुटून पडा गिधाड होऊन !

बलात्कारांच्या हातांनी !

बलात्कारांच्या हातांनी ! आज अंधार दाटला
 जिता जागता मवाली माझ्या भयाने फाटला !
 दिसा उजेडीं-नागवा दिला पाषाणास लळा
 झाला अंधार नागवा आज दाटलाय गळा !
 मवाल्याच्या गळ्यांतली शीळ शिणलीय आज
 मेला खाजेचा मवाली ! हुंदकारतेय बाज !
 आज अंधार दाटला ' मेला ' मवाली उठला
 शल्य मवालीपणाचें, दाट अंधारीं सुटला !
 बलात्कारांच्या हातांची हातीं प्रार्थना जुळावी
 जिता जागता मवाली त्याची वाट न खळावी !

आंतपणा कोंसळला !

आंतपणा कोंसळला नभ स्तंभाहूनि ढळलें
 जखडलेत पाय इथें विळखलेत पदर-पिळे
 स्रवलेपण सतत पुढें जखम खोल खोल जळे
 नखिं खणल्या धुळींतुनी दुश्मनली वावटळें !
 स्तनाशिखरांहूनि सुटलीं भुक्तर्चोच पक्षिदळें
 सांवरल्या पदरांतील वावरले पक्षि खुळे !
 पदराच्या फडफाडिने आगीचा देठ उले
 आग भरून भिरभिरलीं माथ्यावर यानदळें !

आगलोळश्या पदरामधुनि !

आगलोळश्या पदरामधुनि जळणारा जो येतो वारा
जळतो जखमी पक्षि आधिंचा जळत हा शोधला निवारा !

कळल्या कुशलांच्या कांद्यांनां हिरवें हळवें फुटतें पान
हळव्या पानशिरा क्षिणलेल्या ओकतात कोयळचें गान !

उरलेल्या निःस्त्राण हातिं या ओंजळिला ग रक्तगंड ऊन
उरतो डोंगर माणुसघाणा उरतें जखमीसैं श्वापदपण !

डोंगरपाठीं सांचत रहातें मरणकळेचें बर्फगारठें
बर्फांमधल्या प्राजक्तांतुन गळतीं टपटप सुन्न सांवरेणें !

एक मवाली !

एका मवाल्यास म्हणे होता अंधारसामील
 ठाकतां तो आकस्मिक नसे पापाला चाहूल !
 मवाल्याच्या हातांतील पातें लखलखणारें
 पुढें ठाकल्या मृत्यूचा दिल रोख जोखणारें !
 दिला मवालाच्या होती एक लागोनिया बया
 तीगा इमाना चळतां उभी चिरियेली बया !
 ऐसपैसशा अंगाला होता ऐसपैस वेश
 खूप झिगला मवाली डोळां साभावेना जोश !
 मल्याबुज्याचाही त्याचा होता सोपासा आडाखा
 पार्यीं अडल्या श्वानाच्या पाठीं शिवीचा तडाखा !
 अशा मवाल्यानं दिली कैकां मरणाची हूल
 ठाके मरणाच्या पार्यीं नव्हती मरणा चाहूल !
 केला मरणाशीं सौदा एका गाफिलशा क्षणा
 कैस सोसणें तयाला त्याचा गळलाय कणा !
 गळी आजच बोलली झाला मवाल्याचा खून
 एका वेश्येच्या संपली म्हणे सौभाग्याची शान !

आणि ही पोलीसाची शेवटची गस्त आहे !

देहभानाच्या अभावांत देहद्रोही कुत्रें तडफडत आहे.

आणि श्वानजीभेचा तो माणूस लूत लागून सडत आहे !

त्या कुत्र्याला आणि त्या माणसाला...कुणितरीं.....

आतांच्या आतां गोळी घालून ठार केल पाहिजे !

त्यावांचून त्याची तडफड थांबणार नाही.

आणि ही लुतलागणही संपणार नाही.

तो आईच्या मांडीवरून कधी उतरला, त्याची आई कधी मेली.

हें त्याला कळलें नाही. कळल्यावर डोळ्यांतून टिपूसहि आलें नाही.

त्याचा बाप मात्र होता तो खूप झिंगणारा

होता तसाच धटिंगण, आल्यागेल्याच्या सुनेलेकी वखवखून पहाणारा

त्याला त्याच्या बापाने जन्म दिला, हें त्याच्या बापालाही ठाऊक नाही

त्याच बापाचें हें काटें कुत्राकुत्रीच्या उनांतल्या शृंगाराकडे—

सतृत पहात राहातें !

डांबर निवते. रात्र होते. कुत्रीं भुंकतात !

तो तिथें त्या खाटेवर पालथाच घोरत पडलेला असतो

फुकट खवून संपुष्टांत आलेल्या त्याच्या वीर्याचा

त्या खाटेखाली खडक झालेला आहे

आणि वीर्यगंध दहा दिशांना पसार होऊन—

तो इथें वेडावलाय त्या वीर्यगंधासाठी !

अश्रुतथाम्याच्या अस्सल अवलादीची भयंकर भुतें

किंकाळत असतात, धिंगाणत असतात —

चाळीच्या बोगद्यांतील त्या त्याच्या खाटेभोंवती.
पण त्यांतल्याच एका भुताला तो वखवखून कवटाळतो
भुतछाया गंधहीन असल्यात, या अनुभवाने तो
भुतछायेशीं लगट करतो !

मरणालाही भेडसावणारी ती लुतलागण थांबणार नाही.
त्या कुठ्याला आणि त्या माणसाला कुणितरीं—
आतांच्या आंता गोळी घालून ठार केलें पाहिजे.
ती कुणी घातलेली नाही. तो अजून मेलेला नाही !

देहमानाच्या अभावांत देहद्रोही कुत्रें तडफडत आहे.
आणि चांदण्याचा लखलखीत पक्षी आपल्याच
दिमाखांत फडफडत आहे !

अश्वत्थाम्याच्या अस्सल अवलादीचा भयाण हुंदका
गल्लीमधून निसटला आहे;
आणि ही पोलीसाची शेवटची गस्त आहे !

कण्यांत एक उधाण आणखी-!

कण्यांत एक उधाण आणखी उरांत जखमी पक्षी ग;
उरांत उरला गुदमर नुसता फडफडतो तो पक्षी ग !

वीर्यधूसरसें गंधवलय हें, प्रलय दाटतो मुठींत ग
प्रलयकर मी कवळूं पहातों कण, तृण, डोंगर मिठींत ग !
कणतृणांत डोंगरांत हांका, पाणि दाट तें दिठींत ग
कुठें तुझें कोमलांग आहे, बघ वणवा ये पेटत ग !
आज पेटलें रान. शरविधें-श्रापद पळतें ठिबकत ग
कोण श्रापदा रक्त गिळिल हें, रक्तच आहे, ठिबकत ग !
वीर्यधूसरसें गंधवलय हें, पळेल श्रापद कुठवर ग
श्रापद-हृदयीं केवळ राहतो भयकातरसा गर्हिवर ग !

कण्यांत एक उधाण आणखी उरांत जखमी पक्षी ग
उरांत उरला गुदमर नुसता फडफडतो तो पक्षी ग !

सिंह-जांभयी !

विरतां विरतां सिंघ-जांभयी

पान पान नाहलें उन्हांत

रानीं गहनीं हळवा वारा

हळवा झरतो सूर मनांत !

रान गहन घन कण कण कण्हतें

व्याकूळले सिंघाचें प्राण !

रान गहन घन खण खण खणलें

सिंघ - कण्यांतील सरलें त्राण !

प्रतिबिंबें सांवटलीं भोंतीं

सिंघानें पाहियले सिंघ

सिंघ मनांतील झुरून मेले

आतां भोंवळूं दे हा देह !

रानीं गहनीं इथें मुशाफिर

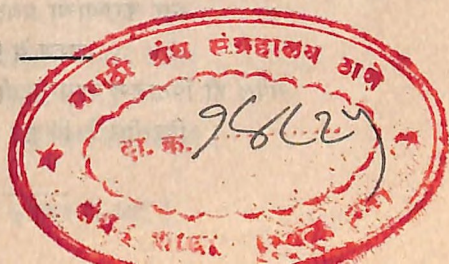
गर्ज घुमवितो पानोपानीं

रतिरग-जागीं पुष्पांगी ती

निश्चल व्हावी शद्ध हरपुनी !

चांदण्याचा शेला !

वेढलेला कंबरेस होता चांदण्याचा शेला
 उभा बुभूक्षित म्हणे तसा चांदण्यांत मेला !
 चांदण्याच्या शेल्यासाठी पाय गहाण टाकले
 पाय चाललेच नाही आणि शरीर वांकलें !
 हातांतल्या हत्याराला नाही रक्त गा पाजलें
 हातीं हत्यार गळतां मला चांदणे खाजलें !
 गहाणाच्या पायासाठीं आतां द्यावें तरी काय
 आतां झालाय उशीर वाजे मरणाचा पाय !
 बुभूक्षिता मरायचें मर मारून म्हणावें
 पाय खरिदता त्याच्या पायीं मरण कण्हावें !
 इथें कण्हलें मरण, झाला गीताचा चरण
 पायांमागूनि येणाऱ्या माग पुन्हाही मरण !
 येत्या मागूनि ! प्रियेची घाल पिळदार वेणी
 चांदण्याच्या शेल्यांतील येरे कंबरेच्या त्राणी !

पिटाळून लावण्याची एक दुष्ट प्रक्रिया !

पिटाळून लावण्याची एक दुष्ट प्रक्रिया

जिंकून राहिल्याचा दांभिक आवाज;

दिलाच्या जखमा विसरण्यासाठी

वार करतोय ते हवेंत आज.

शत्रू समोर नसतो, असतो अचानक पाठीमागे

तू तर तोंड देऊन राहिला आहेस.

मुठीला मूठ दिलीय, दिठीला दीठ

तूच तुझा शत्रू आहेस.

तुझ्या मुखीं येऊं पहाणारी एक ग्लानी

तुला तुझा शापच देईल दगाफटका

मूर्तिभंजकासमान तू पुढें सरकलास बेगुमान

अन् आतांच कुठल्या सतावतायूत हांका ?

ह्या 'अनेकां'शींच निघायचें होतें तुला ना एल्गारत

पण एकाकीच असा लागलास झुंजीं माझ्या एकट्याशीं

अरे, मी तर तुझा 'वर्मपुत्र' ! मी तुझें मरण प्रत्यक्ष !

आज तुझी गांठ पडलीय—

ती तुला प्यार वाटूं लागलेल्या त्या साक्षात् मृत्यूशीं !

माझा स्विकार कर.

वार करण्याचा प्रयत्न आंवर.

शरण ये ! शरण ये !

संपेल ही पिटाळून लावण्याची दुष्ट प्रक्रिया

विरतील हे जिंकून राहिल्याचे दांभिक आवाज !

वटवाघळागत टांगलेल्या वासना
सुलख्या करून पक्षी केला
झेंप घेतली ती कुजलेल्या अंधारांतून
तापलेल्या चांदण्याकडे.
अंग अंग रसरशीत असतांनां
दोन कोरड्या शब्दांचें गाणें केलें
तुझ्या श्वासानं चाळवलेल्या वाऱ्याची
माझ्या ओठीं शीळ झाली.

शीळ घालीतच निघालों होतों
पण, गर्दीतून येतांनां चेहराच हरवला !

चेहरा हरवलेल्या मला तेव्हां पोलिसानें ठरवलें मवाली !
पण, मी मवाली आहे हें पटलें नाहीं—
पोलीसकोठडींत भेटलेल्या एका मवाल्याला !
'मवाली' माझ्यांतला पटवणार होतों मूठ वळवून—
पण, हात पुढें गेले होते तुझ्या माथां फूल खोवायला.
मवाली म्हणाला चक्क माझें नाक ओढून
“तूं वटवाघूळ आहेस !”

आणि खरोखरच पोलीसकोठडींत अंधार झाला
त्या अंधारांतच मी मला उलटें केलें नि—
मी एक पक्षी झालों !

अंधार कुजतो आहे; पक्षी फडफडतो आहे !

ईमान जखमी, अवघड मान !

इमान जखमी अवघड मान

पंख गळूनि आकाश लहान

‘ वे वे ’ घेतां झेंप महान्

पंख गळून अन उडले प्राण !

चोंच वासली चोंच लहान

मूठ वळविली मूठ लहान

चोंच रिती अन् मूठ रिती

थेंबचभरें आकाश महान् !

चोंचिंतून गळला चारा

मुठीमधें उरला वारा

प्राणांचा पक्षी झाला

दिशां दिशां शोधी थारा !

कोण हें कुरुक्षेत्र ? कोण हा रक्तचिखल ?

जागतेपर्णीच्या विस्फारलेल्या डोळ्यांत

चक्क आम्हांला पडलेलें स्वप्न.

त्या स्वप्नांत -

भली लढ काळीकूट घूस एक खुडखुडत राहाते.

घूसच ती. वय नसलेली शेंबड्या नाकाची काळीकूट कुरूप आकृति.

तिच्या अस्तित्वाला धार असावी कातरणारी

नसती बला. बकाल चाळींतील बालंट घेणारी भलती बाई.

आम्हांला काय कारण तिच्या वार्तेला जायचें ?

तरीं तिनं यावं. भांडण उकरावं. भांडणाच्या रूपाने लगट करावी.

करावेत सारखे हातवारे ऐसपैस.

तिच्या हातवान्यांच्या आंखूड सूचनेंत आम्हीं कसे मावणार ?

ऐलपैल ना, तीर नसलेले

आम्हीं अथांग ... खोल ... प्रवाही ... थारा नसलेले.

आमची चौकशी त्या तिच्या डोळ्यांच्या चिखल डबक्यांत

कशी सामावणार ?

आम्हांला कधीं पोरपणाची अवस्था होती, हें आम्हांला हल्लीं

पटेनासेंच झालें आहे.

आम्हीं इथूनच पुढें सुरूं होतो.

आणि सुरूं झाल्यावर पाठीमागे उरतां शून्य !

आम्हांला भेटलेले आहेत अनेक आशिर्वाददाते

त्या महात्म्यांच्या वरदहस्तांच्या छायेत पुष्टावलोंत आम्ही—
वाढलों आहोंत आम्ही.

त्या पुष्टीच्या तलफेंत चूर हरवून राहिलों आहोंत आम्ही
आमचें शरीर !

शरीराचें तें काय इतुकें ? आम्ही आहोंत रक्तओढीचे रक्तमात्र
भळभळणारे.

त्या थेंबाचें भाग्य आमचें छाताडांतून ओघळलेल्या खिस्त—गांधी,
लिनकन—केनडीच्या !

तो आम्ही रक्तमात्र एकच थेंब !

त्या थेंबाला स्पर्शून जावें त्या युशिनें ?

कोण हें कुरुक्षेत्र ? कोण हा रक्तचिखल ?

अंग याचि-!

पांखरांच्या फडफडीचा पापण्यांनां नूर आला

पापणीच्या काजळाचा काळजाचा सूर झाला !

दाटलेल्या त्या उराचा श्वास लागे दशदिशांनां

चिंब भिजलेल्या शरांचें काळजांतिल भय सशांनां !

ये निखारोनी दुपार सर्प 'तूं-मी' ठेंचतों

तमभयानें नम्र होतां तम मला हा खेंचतों !

त्या तमाच्या मसलतीने हात माझा सर्प झाला

स्तन तुझा कुरवाळुनिया या कण्यांतिल सर्प मेला !

घाल ये आतां गळ्यांत ती तुझी ग सर्पवेणी

आज मी भिनलों तुझ्यानें वासना ही जीवघेणी !

वासनेच्या त्या फणेंत कोर माझा मृत्यूलेख

सर्प हा हाणूं नको ग अंग याचि मृत्यूडंख !

पाप !

दाराखिडकीचें झडप लावून झाल्या अंधारांत राहिलें पाप उभें
 दाढी गुळगुळीत करीत असतांनां आयन्यांत दुभंगलीं नभें !
 आयना चेहरा दाविना म्हणून वस्तन्याने कापला गळा
 गळ्यांतलीं तान रक्तांत मिसळली नि पाप सांचलें शब्दामुळां !
 शब्द सांडला रांडेपाशीं नि निःशब्द निघालों रक्ताळलेला
 शब्द सांडलेल्या सोंवळेंपणाने आज काढलाय तो पुन्हः गळा !
 शब्द सांडून असाच काढावा गळा आणि बडवावेत अूर
 म्हणजे तरी गोठून राहिलेले निखळतील वितळतील काळजांतले सूर !

माथें रिंतें-!

माथें रिंतें अस्तित्त्व गिळणारें

मुस्त रस्त्याचें डांबर निवणारें

काळ्या डांबरावर चाललें पाऊल

क्षिणलेल्या वादळाला आली चाहूल !

निवलेलें डांबर आभाळ् झालें

मुक्या डोळ्यांतलें काजळ गेलें

डोळ्यांत बोडकें उरलें झाड

किवाडांतला पक्षी शोधतोय किवाड् !

चाळीच्या छपराचा गळला तोल

पालथ्या किवाडिं पक्षि अबोल

किवाडांत झाड मावलें नाहीं

निवणारें डांबर निवलें नाहीं !

वेडीवाकडी वाट आणि—!

वेडीवांकडी वाट आणि वेडीवांकडी वाटचाल

वेड्यावांकड्या वाटे सांगे, वेडे मन, चालण्यांतील वेडे हाल.

तरीं आपलं चालणं हेंच खरं !

वेड्यावांकड्या वाटेच्या नाकावर असते केंस विस्कटलेली एक वेडीशी कहाणी
कहाणीमधलें भूत ओळखिचें गात असत तींच गाणी !

भुता म्हुणतां ' गाऊं नको ', तरीं तें वेडें गात असतें;

वेड्यावांकड्या वाटेवरती गाऊन, गात सतावत असतें !

तरीं आपलं चालणं हेंच खरं !

वेड्यावांकड्या वाटे फुटतो वेड्या. क्षणीं वेडफांटा,

तडक स्मशानांत पांढ्हाचल्यावर मनास फुटतो वेडकांटा !

धडधडणाऱ्या सरणावर मी वेडा निजूनही माझा पाय जळत नाही !

सरण रचणाऱ्यांच्या संवयींच्या हलगर्जीपणाची कीव करीत—

माझा पाय चालत राहातो !

वेडीवांकडी वाट खरी वेडीवांकडी होत राहाते.

वेड्यावांकड्या वाटे असतें सांगत मन् चालण्यांतील वेडे हाल;

तरीं आपलं चालणं हेंच खरं. अन् खरी, वेडीवांकडी वाट आणि

वेडीवांकडी वाटचाल !

जळछायेचें हिरवें रान ! वि: २२-२२

जळछायेचें हिरवें रान
विद्ध सिव्हसं झालें भान
उरांत झाला शर शरमिंदा
कण्यांत कण्हतें अजुनहि त्राण !

भक्ष्य अून मार्तीत लोळतें
रक्तातिल करपे थैमान
जड झाली आयाळ गळ्याला
जड झालें हरिणीचें भान !

जबड्यामधली गर्जरवर्जशी
शरण प्रार्थना गतअवसान
दांत लागल्यावांचुन माझा
नकोस हरिणी टाकूं प्राण !

जळछायेच्या हिरव्या रानीं
निपचित होती प्राण तुफान
श्वासानों ! अडवा रे प्राण
कण्यांत कण्हतें अजुनहि त्राण !

लिहित होतों एक संक्षिप्त कविता !

अवाढव्य इमारतींना क्षितिजें फुटतात !

काल उगवून गेलेला निर्लज्ज सूर्य आज पुन्हः अपरिहार्यतेनें उगवूं लागतो !
जिंदगीनें खच्चून भरलेली बराक माझी जागी होते.

रात्रभर वारा गेला होता भणभणून ;

पण बराकीला जाग नव्हती.

चोर गेला होता भीत खणून

पण चोरीचीच दाद नव्हती.

जो तो अंग चोरून निजला असतांना—

बराकीत चोरण्यासारखें तरी काय होतें ?

निजेचीं सोंगेंसुद्धां चोरट्या अंगानें सरपटत होतीं !

रात्रभर वारा जेव्हां भणभणत होता

चांदणी एक निखळूं तेव्हां पहात होती

म्हणूनच अगाधाचें पाऊल वाजलें नव्हतें

तेव्हांच ती चांदणी संधी साधून

! माझ्यासकट निखळून पडली !

त्या निरवळत्या चांदणीचें दुःख जेव्हां झालें मला,

दुःखच खरें ऊर तेव्हां बडवत होतें

आणि जिंदगीने खच्चून भरलेली बराक माझी गजबजतांनां

चोरांनीं नागवलासा नागवाच मी तेव्हां—

लिहित होतों एक संक्षिप्त कविता !

अवाढव्य इमारतींना क्षितिजें फुटतात !

काल उगवून गेलेला निर्लज्ज सूर्य आज पुन्हः अपरिहार्यतेने उगवूं लागतो !

मुठींत माझ्या सव्वा लाख !

मुठींत माझ्या सव्वा लाख
 लाथ मारीन तिथं पाणी काढीन !
 सोनेरी केंसांच्या राजकुमारीचा
 केंस खुडून राहिलों आहे
 दंवांत न्हालें स्वप्न माझे
 धुक्यांत दडून गायलों आहे !
 कंठ माझा दुण्या खर्जाचा
 त्यालाच तेव्हां धार होती
 मी उभवल्या गांधिलमाशीची
 डंखवेदना अपार होती !
 तिचे पाय दंवांत ओले
 हिरवळीला आसूं होता
 तिनं खुडला गुलाब कळा
 डहाळां बहर सांडत होता !
 हिरवळीला खंत व्हावी
 तिनं पाय उचलूं नये
 गुलाब तिनं खुडून आणि
 डहाळ तिनं मोडूं नये !
 मी म्हणालों, मलाच घे—
 बहर घे, धुंद सुगीचा कहर घे
 चटावलेला दांत तुझा कैरीसारखा
 गंध फुटेल, वारा सुटेल
 रामाच्या चाब्रीला चाहूल पटेल
 कैरीच ती आर्षी ओटीत घे !

नंदनकाननाच्या ब्रह्मकमलावर
 मानसांतील राजहंसाचा मुक्त निःश्वास
 विसावण्या आधींच
 मी मला लपेटले
 त्या तिच्या त्या
 चौदा कमानी उखडून निघालेल्या शुभ्र पदरांत !
 पदर आतां वारा प्याला
 माझ्या अंगा पंख झाला
 धुकं वितळलं नि वितळली ती राजकुमारी
 नि तरी मी आहे आज अजून
 कौमुदीचा कैफवेग प्यालेला !

! निघे उडाने तडकत
 लोड लाडें लाडें निघे
 तडि तडि तडित्तडि
 तड तड तड तड तड
 ! निघे निघे निघे निघे
 निघे निघे निघे निघे
 निघे निघे निघे निघे

! निघे निघे निघे निघे
 निघे निघे निघे निघे
 निघे निघे निघे निघे
 निघे निघे निघे निघे
 ! निघे निघे निघे निघे

भरपूर भरलेला चोर !

× × चतकोर, भरपूर भरलेला चोर;
 अंधाराला वरमुन आहे, निळ्या नभातिल चंद्रकोर
 नीतिचें रेशनिंग झालें, रांगा धरती पापें चोर
 ताठ कण्यामंघिं हटा पेटला देहइमानी प्राण कठोर !
 काजळखिडकी निखळुन पडली, गिन्हाईकाचा पडला जोर
 दिला मुजोरा परत करोनी वेश्या झाल्या दानतखोर !
 दानतखोरी गर्जत सुटली गल्लीमध्ये कसला शोर ?
 इष्काखातर मुडदा झाला, तो तर होता × × × चोर !

भाग्य लोभ तप्य लोभ
 ! भाग्य लोभ तप्य लोभ

आर्त गाणें !

व्यंजनें वगळून स्वरांनीं लिहिन आर्त गाणें
 माथा वर उचलतांच सरलीं भिनत विमानें
 माथां विमान भिनलें, उगाच खचलीं भानें
 व्यालें श्वापद आगीमधें दग्धलीं रानें रानें !
 खणला ऊर खोल खोल हुंदका दिला खंदकाने
 ओकुन रक्तत्रोल बोल, आलों. मिडलां प्राणानें
 सरपटूं अंगानेच असा कुठल्या दिशेस आव्हानें
 तम हा दाट दाट झाला, थांबव निःशब्द हुलकावणें !

व्यालें श्वापद आगीमधें, व्याली एक आर्त गाय
 सरलें व्यंजनांतला मी, उरली दाट तमाची साय !

सरपटतात तीं माणमें असतात आणि फडफडते ती माणुसकी
माणसांतल्या माणूस सरतो तेव्हां पेटत राहते ती नागसाकी !
नागसाकीच्या ज्वाळांतूनही छिनालपणाची कांतडी बचावते
घरटें-पंछी जळतें जिचें त्या आईचें आंतडें कांचतें !
संपत नसतो तो छिनालपणा, राखेंतसुद्धांही जळतें आंतडें
शेजेजी वाई ओढून नेली; बाहेर लोंबकळलें तेंही आंतडें !
आंतड्या आंतड्याचा पीळ निराळा नागवी होते ती इच्छा एक
स्वैच्छेनेच मी जार झालों. वाट पहातेय ती वैरिण एक !
काजळतो तो दिवा असतो, ओघळतें तें असतें काजळ्
दिवा धडकतो मालवतांनां, डोळ्यांतल्या झाडांनां येतेय भोंवळ !
भोंवळलीं तीं झाडें होतीं. फडफडले ते पक्षी होते
झाडातळच्या हाडप्रवाश्या ! हाडासारखेंच झाड होतें !

फसवणूक !

एक कफळक रात्र परंतु तमछायेचा गाफिल तांडा
 कफळकाच्या स्वप्नी रतल्या नापुरूषाशी नकट्या रांडा !
 देउळ घणघण तें भोंवळलें. देवळामधें लपला जार
 उजाडल्यावर नकट्या रांडा सोंवळ्याच झाल्या गर्भार !
 उजाडतें आहेच आज जर भिडति कपांतिल डोळां वाफा
 वापपणाचें श्रेय सांगण्या कितीक कोणी देतिल थापा !
 कफळकाला आली जाग आणिक त्यानें स्वप्न उसवले
 नव्हती सरली रात्र कफळक त्या रांडेने त्यास फसविलें !

! लक्षांत ह्यानें त्यास फसविले ! त्यानें त्यास फसविले !
 ! त्यानें त्यास फसविले ! त्यानें त्यास फसविले !
 ! त्यानें त्यास फसविले ! त्यानें त्यास फसविले !

भिंवबा !

बत्तीच्या खांब्याखालून लाल झेंड्यानिशीं—

गर्दीतल्या अंधाराकडे सरकलेला तो भिंवबाच होता !

घोषणा देऊन त्याच्या घशाला कोरड पडलेली म्हणून भिंवबा वाटतो निःशब्द.
त्याच्या डोळ्याची भावली हरवून राहाते ती प्रचंड गर्दीत.

तिला गर्दीतून वाट अशी गावतच नाही.

त्याआधीच चालत असतो वाट गुच्याची भिंवबा क्षिणलेला

असतो त्याचा सारा माथा कुठल्यातरी व्यथेने खणलेला.

त्याला आतां हवी असते अंगांग झपाटून चढत जाणारी, गडगडत

नेणारी तरं ५ तार !

डोळ्यांतली भावली मग उशिराने भिंवबाला शोधित येते.

पण तिला बत्तीच्या पलीकडे सरकावेसेच वाटत नाही.

ती तिथं बत्तीखालीच सरपटत राहते. कांहीतरी शोधीत राहाते.

भिंवबाच्या डोळखांचेतील बुबुळगांठ भावलीला असह्य झालेली असते.

प्रचंड गर्दी सामावून घेणारी ती भावली

तिथंच त्या उजेड किटकांच्या पंखाला चिकटून घुमत राहाते.

उजाडतांच भिंवबा येईल पुन्हा: त्या गर्दीकडे सरकायला

मग ती भावली बसेल भिंवबाच्या डोळखांचेत !

गात्रांनी गळलेला भिववा गर्ळांतून बाहेर पडतो आहे लालझेंड्यानिशीं
तुम्हीं साथ द्या न द्या तो आतां घोषणा देईल.

भिववाच्या घोषणेंतील आर्त किंकाळीला संपुष्टीं येणे आहे तें

! भिववावरोवरच !

भिववा रे, घोषणा दे !

तुला तिचा अर्थ कळो न कळो,

तू ओरड आणि फाड माझें छाताड.

तो तितका अर्थ उरीं भरून मी

त्या वृत्तीच्या दिशेने धांवत निघेन—

तुझ्या अंगाचें सांवट शोधित मलेंथोरलें !

! मक २ रेंड भिववा

एकाच प्रकृतीचे सात रस्ते !

एकाच प्रकृतीचे सात रस्ते जिथें येऊन मिळतात,
त्या गजबजलेल्या नाक्यावर मी झेंडा घेऊन उभा आहे
माझ्या चेहऱ्यावर उमटावयाचे उग्र हावभाव—

अजूनही अप्रगट आहेत.

माझ्या मुखांतून अजून एकही शब्द उमटलेला नाही.
माझ्या सोबत्याने थाळी तर कधींच पिटलेली आहे.
नि तरी एकही माणूस माझ्याभवतीं जमलेला नाही.

मी माझ्या बिरादराला पुन्हः एकदां थाळी द्यायला सांगतो.
नि आतां मात्र थाळीच्या प्रतिसादार्थ

माझ्याभवतीं सात इवलीं मुलें जमा होतात.

मला संतप्त शब्दांत सांगायचा होता सत्तेचा अधःपात;
पण त्या सात मुलांनां सांगूं लागतो मी—

कहाणी एका काळ्या बोक्याची !

“ एक पांढरी मांजर व्याली, तिला सात पिळें झालीं
तिकडून आला काळा बोका त्याने तीं पिळें गट्ट केलीं ! ”

कहाणी मी सांगत होतो, सात इवलीं मुलें ऐकत होतीं.

इतक्यांत सात रस्त्यापैकीं एका रस्त्यांतून

एक वेडा दगड हाणीत धांवत येतो.

दगड हाणणाऱ्या वेड्यापाठीं ही अफाट गर्दी असते.

मी माझी झेंड्याची काठी गुंडाळण्याआधींच

ती गर्दी माझ्या अंगावरून सरकलेली असते.
त्या गर्दीत ती सात इवलीं मुलेंदेखील हरवून दिसेनाशीं होतात.

आणि माझ्या डोळ्यांसमोर—

एक पांढरी मांजर विते
तिला होतात सात पिलें,
एक काळा बोंका येऊन
गट्ट करतो तीं सात पिलें !

एकाच प्रकृतीचे सात रस्ते जिथें येऊन मिळतात !

द्रौपदी !

माझ्यापार्शीं दुःशासनाचें हात नव्हते !
मी दुःशासन नव्हतो
आणि ती द्रौपदी नव्हती !
माझ्यापार्शीं पांच पांडवांचे नेत्र होते
दशनेत्रींच्या त्या दशगंगा
उग्रवादळी रूप धरोनी
झेंपावत...आक्रोशत
उरीं स्वतःच फुटत आहेत !

द्रौपदी ! तूंच स्वतः नम्र झालीस !
पांच पांडवांच्या नेत्रांनीं मी पाहिलें आहे,
दुःशासनाने तुझें वस्त्र फेडले नाही !

माझ्यापार्शीं पांच पांडवांचे नेत्र आहेत !

द्रौपदी !

त्या नेत्रींच्या त्या दशगंगा
तुझ्या पापांसह तुझा ग्रास करण्यास
झेंपावत...आक्रोशत

उरीं स्वतःच फुटत आहेत !

माझ्यापार्शीं दुःशासनाचे हात नाहीत !

त्या हातांना दुष्कृतीचे श्रेय नाही

द्रौपदी ! तं श्रेयही तूं मला दिले नाहीस !

द्रौपदी ! तूच स्वतः नम्र झालीस

द्रौपदी ! तूच स्वतः दुःशासन कवटाळलास !

माझ्यापार्शी पांच पांडवांचें नेत्र आहेत !

त्या नेत्रींच्या त्या दशगंगा

उग्रवादळी रूप धरौनी

झेंपावत...आक्रोशत

उरीं स्वतःच फुटत आहेत !

आणि मी

पांच पांडवांच्या संवेदनांनीं

मी माझे मस्तक नत केलें आहे !

उद्यां सकाळीं उठण्यासाठी !

कुणाची बाई कुणाशेजारीं हें जिथें कळत नाहीं

तिथें मकर्युरी दिव्याचा धुरकट प्रकाश पेंगत आहे

घटके आधीं तिन्हीं सांजा मकर्युरी दिव्याच्या खांबाखालीं

कुणातिरीं झेंडेवाला आक्रोशून गेल आहे

झेंडेवाल्याचा सप्त संदेश थंड अंधार गिळीत असतांनां

ती कफळकांची अवलाद आतां झिंगलेली आहे

क्षणाआधीं धगधगलेल्या चुलीदेखील निवल्या आहेत

मकर्युरी दिव्याच्या खबाभंवतालच्या अधाशी पतंगांनां—

मागूनही मरण नाहीं !

घोंगावताहेत मरण मागत !

आणि तिथें कुणाची बाई कुणाशेजारीं—

हेंच मुळीं वळेनासें झालें आहे !

तो पहा—

त्या झेंडेवाल्याचाच मुडदा पडला आहे—

त्या दीर्घभीषण अंधारांत—

रक्ताच्या थारोळ्यांतून—

उद्यां सकाळीं उठण्यासाठी !

बुजतबावरा पक्षिपणा तो !

बुजतबावरा पक्षिपणा तो अंगशहारा रंगतरंग
 मिरवत फिरतो पुष्पपणा मी पहाड बनलें मातुन अंग
 कांठपाट फोडून मनाचे सुसाट सुटते वाट पुढें
 साठ दळांचा दुश्मन माझ्या घटकोच-अंगीं चिरडे !
 गंधदाटलेपणा ससाणा तीरासरशीं दिस कोंसळतो
 रात्रीसरसा सुस्तपणा तो कभिन्न अजगर स्वपुच्छ गिळतो !
 असें स्वतःला गिळत रहाणे पहाडअंगीं भोंवळ भोंवळ
 बुजतबावऱ्या पक्षिपणासह प्रकाश यावा वहात खळखळ !

१९९९

साराच पसरलाय भरपूरपणा दुःख सौवळं एकुलतं एक
मी रक्तानें माखलेंय पुरता आठवतंय होता तो सिव्ह एक !
शृंगारून त्या अनेक होत्या आठवतो तिचा तो हुंदका एक
आतां तर ओरखडे अनेक आहेत ऊरांतला खळगा खोल एक !
खूप खूप झुंजेन म्हणतो झुंज ठरावी अखेर एक
चोरपावलें अनेक वाजताहेत अखेर विजयी मृत्यू एक
एक तो भुका सिव्ह यावा, भला एक त्यानं जबडा पसरवा
अनेक अंगे दूर सारून भला एक माथा त्या जबड्यांत द्यावा !

ह्या भल्या पहांटे !

ह्या भल्या पहांटे तू धुक्यांत ग कां ?

अंग गोरे भिजवीत दंवात ग कां ?

आतांच इतुक्यांत मी स्वप्न पहात होतो

कैक दिसाच्या त्या माझ्या स्वप्नाच्या वैरिणी !

स्वप्न माझे तें मोडलेंस कां ?

ह्या भल्या पहांटे तू धुक्यांत ग कां ?

अंग गोरे भिजवीत दंवात ग कां ?

आज आहे पहांट खरी, धुकें खरं पण दाट कां ?

भिजतंय अंग गोरं, त्यांत इतका चांदण्याचा थाट कां ?

सारं कसं खऱ्यासारखं, ' ऐट ' तुझी पण स्वप्नामधली

पण माझ्या केंमेऱ्यांतली ऊन खाणारी बाहुली—

तुला टिपायला ठरते उणी !

तिच्या आक्षेपाला ऊन हवं खरं खरं

आणि तू तर आहेस स्वप्नासारखी

नि स्वप्न आहे चांदण्यासारखं !

त्या तसल्या चांदण्यांतही मी वेडा गाणीं गातो

आणि तू तर तेव्हां घुमत असतेस धुक्यामध्ये

भिजत असतेस दंवामध्ये !

सलत्या व्यथांच्या शय्येवर तडफडता

खराखुरा देह माझा कण्हिताचीं स्वप्ने पहातो;

आणि पुन्हा पुन्हा तू स्वप्नामधली ऐट घेतेस !

माझे स्वप्न सरलं म्हणून ही पहा पहांट फलली !

ह्या भल्या पहांटे तू धुक्यांत ग कां ?

अंग गोरे भिजवीत दंवात ग कां ?

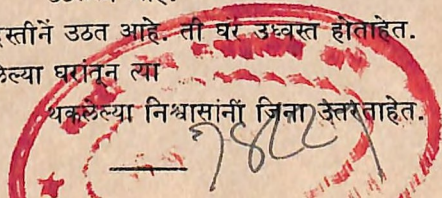
निळाई !

निःश्वासांच्याच भीतिचे घर तसे बांधले होते
 ती किमया केवळ त्यांनाच अवगत होती
 घर बांधले होते पण त्याला कधी दार असावे
 असे त्यांना कधीच वाटले नाही
 त्यांच्या अवती भवती अनेक घरे होती—त्या महाग भाड्याच्या खोल्या
 स्वतःपणाच्या स्वतःच्या किळीनेच त्या उघडत
 त्यांचा त्यांच्याशी संबंध असा कधी आलाच नाही
 दार नसलेल्या त्यांच्या घरी मात्र वर्दळ असायची, हांका असायच्या
 आणि हाकेसाठी ओलावलेले 'ओ'कार तिष्ठत असायचे
 त्या ओकाराच्या कण्यावरच त्या माणसाची कहाणी उभी करीत
 त्या लिहू लागत तेव्हा बाजारी प्रकाश आपोआपच नील व्हायचा
 तिथं निळाईचा संथ येरझारा सुरू व्हायचा
 माणसाची कहाणी सुरू व्हायची
 माणूस अपार भुकलेला माणूस
 श्वापदासाठी भटकतांना श्वापदाचें भक्ष्य झालेला—
 रक्ताच्या थारोळ्यांतला फक्त माणूस !

निःश्वासांच्याच भीतीचें दारावांचूनचे घर
 अजूनही सताड उघडें आहे.
 धक्क्यावर लाटांच्या कोलाहलांत एक दुसरा केविलवाणा कोलाहल—
 उठलेला आहे.

ती वस्ती जबरदस्तीने उठत आहे. ती घर उध्वस्त होताहेत.
 आणि दार नसलेल्या घरांतून त्या

थकलेल्या निश्वासांनी जिना उतरवाहेत.

REFBK-0014825

REFBK-0014825